

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เด็กวัยแรกเกิด ถึง 6 ปี เป็นช่วงวัยที่มีความละเอียดอ่อน เป็นวัยของชีวิตที่จะเริ่มเรียนรู้ในโลกกว้าง และเป็นช่วงวัยของการพัฒนาบุคลิกภาพ นักจิตวิทยาพบว่าสติปัญญา ค่านิยม ทศนคติ จริยธรรม และสิ่งต่างๆที่ได้รับการปลูกฝังอย่างดีในช่วงนี้ จะมีผลต่อพัฒนาการของเด็กในระยะต่อไป

อีริกสัน (Erickson, 1950:76-77) ได้กล่าวถึงความสำคัญของเด็ก ในช่วง 6 ปีแรก ว่าพัฒนาการของเด็กวัยนี้ จะมีผลต่อการปรับตัวของเด็กในอนาคต และเห็นว่าสิ่งแวดล้อม มีผลต่อพัฒนาการของเด็ก เพราะเป็นระยะที่เด็กกำลังเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว ซึ่งแปลกใหม่และน่าตื่นเต้นสำหรับเด็ก ถ้าสภาวะที่เด็กประสบนั้น ทำให้เด็กพึงพอใจและมีความสุข เด็กจะมองโลกในแง่ดี มีความเชื่อมั่นในตัวเองและไว้วางใจผู้อื่น แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ فروยด์ (Freud, 1951:73-75) ที่กล่าวไว้ว่า บุคลิกจิตที่ผ่านพื้นฐานบุคลิกภาพในช่วง 6 ปีแรกของชีวิตอย่างราบรื่น ได้รับความสุข ความพอใจกับการสัมผัสที่อ่อนโยน ไม่ได้รับการลงโทษอย่างรุนแรง ได้รับการเอาใจใส่อย่างดี เด็กจะพัฒนาบุคลิกภาพไปได้โดยปกติ และสมบูรณ์ นอกจากนี้ เฮิร์ลลอค (Hurlock, 1964:230-237) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางสังคมของเด็กวัยนี้ ว่ากำลังเรียนรู้ที่จะปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและให้ความร่วมมือที่จะทำกิจกรรมต่างๆ เด็กวัยนี้จึงกำลังพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรมทางสังคมซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก เป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าพัฒนาการทุกด้านของเด็กวัยนี้ จะมีผลต่อการเจริญเติบโตของเด็กในอนาคต แผนพัฒนาเด็กและเยาวชน ในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พ.ศ.2530-2534 กล่าวว่าประชากรเด็ก อายุ 0-6 ปี ในระยะแผนพัฒนาฉบับที่ 6 มีจำนวนลดลง ทั้งนี้เนื่องจากความสำเร็จของการวางแผนครอบครัวในระยะที่ผ่านมา และแนวโน้มช่วงต่อไป ทำให้การเพิ่มของประชากรลดลง โดยพบว่าในปี 2530 ซึ่งเป็นปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 6 ได้มีเด็กเกิดใหม่หรืออายุต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 1,277,000 คน ขณะที่ในปี 2534 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายของแผนพัฒนา ฉบับที่ 6 ได้คาดการณ์ว่ามีเด็กเกิดใหม่ หรือเด็กอายุต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 1,196,000 คน แต่จากการวิเคราะห์แนวโน้ม การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ชี้ให้เห็นว่า การผลิตด้านการค้าและบริการ ซึ่งเป็นกิจกรรม

ของเมืองมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แสดงว่ามีการเปลี่ยนแปลงจาก "ชนบท" เป็น "เมือง" เพิ่มขึ้น ประกอบกับสถิติการเคลื่อนย้ายประชากรจากชนบทเข้าสู่เมือง มีมากขึ้นตามลำดับ ทำให้คาดว่า ปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 6 คือปี 2534 จะมีประชากรเด็ก อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตเมืองเพิ่มขึ้นดังนี้ ปี 2529 ในกรุงเทพฯ มี 3,661,700 คน ปี 2534 ในกรุงเทพฯ มีถึง 3,900,100 คน ในเขตเมือง ปี 2529 มี 4,876,400 คน ปี 2534 มีถึง 5,452,800 คน จากการศึกษาพบว่าเด็กและเยาวชนมีสัดส่วนอยู่ในเขตเมือง และเขตอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น จึงมีผลทางสังคมทำให้เด็กและเยาวชนในชนบทเดิมอยู่ในครอบครัว ขยายเป็นส่วนใหญ่ จะเปลี่ยนมาอยู่ในครอบครัวเดี่ยวในเมืองมากขึ้น และส่งผลให้เด็กอายุแรกเกิด ถึง 6 ปี ได้รับการศึกษาและการเลี้ยงดูในครอบครัวน้อยลง เนื่องจากพ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน จึงจำเป็นที่เด็กจะต้องได้รับการศึกษาและการเลี้ยงดูในสถานรับเลี้ยงเด็ก และในโรงเรียนอนุบาลมากขึ้น

ในปัจจุบัน มีสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ทั้งในกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค จำนวนทั้งหมด 1000 แห่ง โดยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร 499 แห่ง (สถิติกรมประชาสงเคราะห์ ปี 2533) สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนตั้งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะลดภาระการเลี้ยงดูของบิดามารดา ซึ่งต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน และมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการให้บริการเลี้ยงดูเด็ก ที่จะส่งเสริมการเจริญเติบโตทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา จากการศึกษาของพจนารุจิรัตน์ (2522:96) พบว่า ในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ทุกแห่งได้จัดเตรียมอุปกรณ์การเล่นสำหรับเด็กไว้ ทั้งอุปกรณ์ในร่ม และกลางแจ้ง ตลอดจนการเตรียมห้องต่างๆเพื่อสวัสดิการสำหรับเด็ก เช่น ห้องเรียน ห้องเล่น ห้องนอน ห้องรับประทานอาหาร ห้องส้วม และพบว่าสถานรับเลี้ยงเด็กที่สามารถดูแล รับผิดชอบตั้งแต่แรกเกิด ถึง 6 ปี หลายแห่งยังมีปัญหาเรื่องการจัดกิจกรรมให้ได้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิภาพตามกลุ่มอายุเด็ก

จากที่กล่าวมาแล้ว จะเห็นว่าสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน มีบทบาทในการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริมพัฒนาการของเด็กวัยแรกเกิด ถึง 6 ปี เป็นอย่างยิ่ง ผู้วิจัยซึ่งกำลังทำงานกับเด็กเล็กในกลุ่มอายุนี้นี้ ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูสำหรับเด็กวัยนี้มาตลอด และจากการที่ได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดจนการได้เข้ารับการอบรมและเข้าสัมมนากับผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กหลายครั้ง ทำให้ผู้วิจัยทราบถึงปัญหาในการจัดสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นอย่างดี และพบว่ายังมิได้มีผู้ใดทำการสำรวจการจัดสภาพการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็ก โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กแรกเกิด ถึง 3 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน กรุงเทพมหานคร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องนี้ และคาดว่าจะงานวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง กับการจัดสภาพการศึกษา และการอบรมเลี้ยงดูเด็กเล็กในวัยแรกเกิด ถึง 3 ปี ของสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการจัดสภาพการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี ในด้านการจัดสภาพแวดล้อมทั่วไป การจัดสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกตัวอาคาร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูหรือพี่เลี้ยงกับเด็ก การดูแลสุขภาพ และการให้ความปลอดภัย การบริการด้านอาหาร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็กกับชุมชนในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน กรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษานี้ มุ่งศึกษาครอบคลุมเฉพาะการจัดสภาพการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้รับอนุมัติให้เปิดบริการรับเลี้ยงเด็กอย่างถูกต้องจากกรมประชาสงเคราะห์

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยนี้เชื่อถือได้ เพราะได้สร้างขึ้นจากการนำกฎข้อบังคับการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ของกรมประชาสงเคราะห์บางข้อมาใช้ร่วมกับหลักการจัดสภาพแวดล้อม การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการเลี้ยงดูเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี ของนักการศึกษาและนักจิตวิทยาที่สำคัญของโลก นอกจากนี้บางข้อได้ปรับมาจากหลักการสังเกตสถานรับเลี้ยงเด็กที่ดี จากหนังสือ The Parents' Guide to Daycare ของ Miller and Weissman (1984:73-77) และเครื่องมือที่สร้างขึ้นนี้ได้ผ่านการตรวจจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาปฐมวัย ด้านกุมารแพทย์ ด้านจิตวิทยา และนักประชาสงเคราะห์

2. คำตอบที่ได้รับมาจากแบบสอบถามของผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กและจากครู หรือพี่เลี้ยงเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ที่ได้รับอนุมัติจากกรมประชาสงเคราะห์ให้เปิดบริการรับเลี้ยงเด็กแรกเกิด ถึง 3 ปี ในกรุงเทพมหานคร ของปี พ.ศ.2533 จนถึงเดือนธันวาคม 2533 เท่านั้น

คำกักความที่ใช้ในการวิจัย

เด็ก หมายถึงบุคคลที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด ถึง 3 ปี เข้ารับบริการด้านการศึกษา และการเลี้ยงดูในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนที่ได้รับอนุมัติจากกรมประชาสงเคราะห์ให้เปิดบริการรับเลี้ยงเด็กอายุแรกเกิดถึง 3 ปี ในกรุงเทพมหานคร

สภาพการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็ก หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมทั่วไป การจัดสภาพแวดล้อมให้แก่เด็ก ทั้งภายในและภายนอกตัวอาคาร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูหรือพี่เลี้ยงกับเด็ก การให้การดูแลความปลอดภัยและสุขภาพ การบริการด้านอาหาร และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานรับเลี้ยงเด็กกับชุมชน

สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน หมายถึง สถานที่ให้การอุปการะเลี้ยงดูเด็กซึ่งพึงได้รับการสงเคราะห์และมีจำนวนเกิน 5 คน ได้รับอนุมัติจากกรมประชาสงเคราะห์ ให้เปิดบริการรับเลี้ยงเด็กที่มีอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี ในกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาทฤษฎีพื้นฐานของพัฒนาการเด็ก การจัดการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด ถึง 3 ปี ประวัติการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กของประเทศไทยและต่างประเทศ จุดประสงค์ของการจัดสภาพการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี จากตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาจำนวนสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ที่มีอยู่ในประเทศไทย เลือกเฉพาะที่มีอยู่ในกรุงเทพฯ และคัดเลือกเอาเฉพาะสถานรับเลี้ยงเด็ก ที่ได้รับอนุมัติจากกรมประชาสงเคราะห์ เปิดให้บริการรับเด็กได้ตั้งแต่อายุแรกเกิด ถึง 3 ปี ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งจะนำมาใช้เป็นตัวอย่างประชากร
3. ศึกษาเกณฑ์ในการจัดตั้งสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ที่จะเปิดให้บริการแก่เด็กอายุแรกเกิดถึง 3 ปี จากกรมประชาสงเคราะห์ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
4. ศึกษาการจัดสภาพแวดล้อมให้แก่เด็กปฐมวัย แนวทางสำหรับผู้ปกครองในการเลือกสถานรับเลี้ยงเด็ก และลักษณะของสถานรับเลี้ยงเด็กที่ดี จากหนังสือและเอกสารการวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
5. สร้างแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดสภาพการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็ก แบ่งเป็น 3 ชุด คือ

ชุดที่ 1 แบบสอบถามผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กมีทั้งหมด 3 ตอน คือ

1. รายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับสถานรับเลี้ยงเด็ก เป็นแบบเติมคำ หรือข้อความ และแบบเลือกตอบ

2. สภาพการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็ก

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดสภาพการศึกษา และการเลี้ยงดูเด็กวัยแรกเกิด ถึง 3 ปี เป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด สามารถตอบได้อย่างอิสระ

ชุดที่ 2 แบบสอบถามครูหรือพี่เลี้ยงเด็ก แบ่งเป็น 2 ตอน คือ

1. สถานภาพส่วนตัว เป็นแบบสอบถามแบบเติมคำ หรือข้อความ และเลือกตอบ

2. การจัดกิจกรรม เป็นแบบสอบถามแบบตัวเลือก 2 คำตอบ

ชุดที่ 3 แบบสังเกตของผู้วิจัย ได้แก่ ลักษณะทั่วไปของสถานรับเลี้ยงเด็ก ลักษณะการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กอายุแรกเกิด ถึง 1 ปี 6 เดือน และ 1 ปี 6 เดือน ถึง 3 ปี เป็นแบบสังเกตแบบตัวเลือก มีทั้งตัวเลือกหลายคำตอบ และตัวเลือก 2 คำตอบ

6. นำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบแก้ไข แล้วนำมาปรับปรุงใช้เป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์

7. นำแบบสอบถามไปใช้กับตัวอย่างประชากร ซึ่งเป็นผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน ที่รับเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี จำนวน 23 คน ครูหรือพี่เลี้ยงเด็กที่ทำงานกับเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน จำนวน 23 คน โดยวิธีแจกและเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง

8. นำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยหาค่าความถี่เป็นร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางและความเรียง

9. สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงสภาพการจัดการศึกษาและการเลี้ยงดูเด็กอายุแรกเกิดถึง 3 ปี ในสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน กรุงเทพมหานคร

2. ได้ทราบถึงปัญหาของผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กเอกชนที่ให้บริการแก่เด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี

3. เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี สำหรับผู้ประกอบการสถานรับเลี้ยงเด็กและผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษา

4. เป็นแนวทางแก่ผู้สนใจค้นคว้า วิจัยเกี่ยวกับเด็กอายุแรกเกิด ถึง 3 ปี